

Socialdepartementet

Yttrande över betänkandet **Stärkt stöd till anhöriga, ett mer ändamålsenligt stöd till barn och vuxna som är anhöriga (SOU 2024:60)**

Region Kalmar län har fått möjlighet att yttra sig över betänkandet Stärkt stöd till anhöriga – Ett mer ändamålsenligt stöd till barn och vuxna som är anhöriga (SOU 2024:60).

Övergripande synpunkter

Region Kalmar län ser utredningens förslag som positiva och väl avvägda, med en god balans mellan rättssäkerhet, tillgänglighet och långsiktig effektivitet. Förslagen överensstämmer med regionens pågående arbete för att stärka stödet till anhöriga. Flexibiliteten i förslagen, den tydligare ansvarsfördelningen samt det stärkta barnperspektivet är positivt. Utredningens förslag om stärkt stöd till anhöriga och individanpassning ligger i linje med regionens etablerade arbetssätt.

Stöd till anhöriga

Det är positivt med förslag som gör det enklare att erbjuda flexibelt och individanpassat stöd till anhöriga. Förtydliganden kring ansvarsfördelning, som socialnämndens skyldigheter, och hälso- och sjukvårdens ansvar för barn som anhöriga, stärker rättssäkerheten och minskar risken för att individer faller mellan stolarna. Ett digitalt tillgängligt stöd, dygnet runt och anpassat efter behov är avgörande för att möta anhörigas behov utan att bli överreglerat.

Barnperspektivet och barnets perspektiv

Region Kalmar län betonar vikten av att stärka barnets rättigheter, samt att inkludera barnperspektivet och barnets perspektiv på alla nivåer av vård och omsorg. Förslagen om att inkludera barn i nationella strategier och förbättra stödet i skola och vård är särskilt uppskattade. Regionen understryker också behovet av att inkludera syskon och avskaffa kravet på varaktighet för att kunna erbjuda stöd i både kortvariga och akuta situationer. Barnkonventionens principer bör genomsyra detta arbete för att säkerställa

Ekonomiska konsekvenser och finansiering

Förslagen i utredningen, liksom föreslagna lagändringar, förväntas medföra ökade kostnader för regioner och kommuner. Det är dock svårt att förutse om de beräknade kostnaderna motsvarar de faktiska kostnaderna. Region Kalmar län förutsätter därför att finansieringsprincipen tillämpas och att staten ersätter dessa merkostnader.

Synpunkter på de enskilda förslagen

Kontaktperson för anhöriga

3.8.1 Avgränsning av vilken krets av anhöriga som omfattas av förslaget om anhörigkontakt

Region Kalmar län är positiv till bedömningen att det inte är ändamålsenligt att specificera vilka långvariga eller kortvariga allvarliga sjukdomstillstånd som ska omfattas av utredningens förslag om anhörigkontakt. Sjukdomstillstånd kan förändras över tid, och behoven varierar mellan individer och därför är det inte ändamålsenligt att specificera vilka sjukdomstillstånd som ska omfattas av utredningens förslag om anhörigkontakt. Förslaget möjliggör ett flexibelt fokus på anhörigas behov, vilket är en mer anpassningsbar och ändamålsenlig lösning.

3.8.2 En anhörigkontakt ska erbjudas vissa anhöriga

Förslaget att Socialnämnden ska erbjuda en *anhörigkontakt* till personer med *'särskilt behov av stöd'*, som vårdar eller stödjer en närstående som är långvarigt sjuk, äldre eller har en funktionsnedsättning är positivt. Anhörigkontakten ska tillhandahålla individanpassad information, vägledning och stöd för planering utifrån anhörigas behov.

En utmaning, och önskvärt är att tydliggöra anhörigkontaktens funktion och särskilja den från andra funktioner, exempelvis anhörigkonsulenter. Hälso- och sjukvårdens modell för kontaktsjuksköterskor vid cancerdiagnoser kan inspirera utvecklingen av anhörigkontaktens funktion.

3.8.3 Bestämmelsen i socialtjänstlagen om stöd till anhöriga behöver förtydligas

Region Kalmar län välkomnar förtydligandet i 5 kap. 10 § socialtjänstlagen om socialnämndens skyldighet att erbjuda anhöriga stöd, information och vägledning.

3.8.6 Uppdrag om anhörigas delaktighet i strategisk planering i kommunal vård och omsorg

Region Kalmar län välkomnar förslaget att Regeringen ska ge Myndigheten för vård- och omsorgsanalys i uppdrag att ta fram ett kunskapsunderlag som analyserar och utvärderar brukares och anhörigas delaktighet i den strategiska planeringen av kommunal vård och omsorg. Det är viktigt att inkludera barn, då barnkonventionen fastslår att barn har rätt att få sina åsikter beaktade i frågor som rör dem. Att säkerställa barns delaktighet stärker både deras rättigheter och kvaliteten i vård och omsorg.

Barn som anhöriga

5.11.1 Socialnämnden ska erbjuda stöd och hjälp till barn som är anhöriga

Region Kalmar län välkomnar förslaget om en ny bestämmelse i socialtjänstlagen som klargör socialnämndens ansvar att säkerställa att barn som anhöriga får det stöd de behöver. Förslaget stärker barnperspektivet, skyddar barns rättigheter och harmoniserar med barnkonventionen.

5.11.2 Hälso- och sjukvårdslagen förtydligas och 5.11.3 Patientsäkerhetslagen ändras

Region Kalmar län välkomnar utredningens förslag att förtydliga 5 kap. 7 § hälso- och sjukvårdslagen. Det är positivt att förtydliga att det är vårdgivarens skyldighet och att man ska erbjuda barn som anhöriga information, råd och stöd. Förslaget stärker barnperspektivet ytterligare genom att även inkludera syskon. Genom att ta bort kravet på varaktighet säkerställs att inga barn i behov av hjälp hamnar utanför stödsystemet.

Det är positivt att tydliggöra ansvarsfördelningen i 6 kap. 5 § andra stycket patientsäkerhetslagen, så att medarbetare inom hälso- och sjukvården ansvarar i förhållande till vårdgivarens ansvar för barn som är anhöriga klargörs och förtydligas. Förslaget innebär att vårdgivaren i första hand ansvarar för att erbjuda barn som anhöriga information, råd och stöd, samt att det finns rutiner för att säkerställa att detta genomförs. Det är positivt att ändringen omfattar även syskon och att kravet på varaktighet tas bort, vilket innebär att stöd även kan erbjudas i akuta eller kortvariga situationer. ”Spel om pengar” läggs till i andra stycket 3, så att bestämmelsens ordalydelse motsvarar den i 5 kap. 7 § HSL. Implementeringen kan medföra behov av nya riktlinjer, stödmaterial och utbildningsinsatser till verksamheten, vilket kan öka kostnaderna. Det kan även krävas resursförstärkning för att säkerställa tillämpning i praktiken.

5.11.4 Barn som anhöriga behöver omfattas av en nationell strategi

Den befintliga nationella anhörigstrategin bör revideras och inkludera barn snarare än att skapa en separat strategi. På så sätt bevaras ett helhetsperspektiv vilket möjliggör ett mer sammanhållet och enhetligt stöd för alla anhöriga, oavsett ålder, som bidrar till att synliggöra barn som anhöriga utan att särskilja dem. För att implementera strategin krävs resurser för att skapa rutiner och arbetssätt och utbildning av medarbetare som möjliggör efterlevnad av strategin.

5.11.5 Genomförandet av lagstiftningen avseende hälso- och sjukvården behöver följas upp nationellt

Att ge myndigheten för vård- och omsorgsanalys uppdraget att analysera och följa upp implementeringen av bestämmelserna om barn som anhöriga är ett viktigt steg för att säkerställa att den befintliga lagstiftningen leder till konkreta förbättringar för barn i anhörigrollen. En nationell uppföljning är avgörande för att få en tydligare bild av hur arbetet med barn som anhöriga har implementerats och om det har haft önskad effekt. Det skulle bidra till att identifiera brister och ge vägledning för framtida förbättringsåtgärder, både på regional och nationell nivå. För att genomföra dessa uppföljningar kan det innebära ökade kostnader för regionerna, som behöver bidra med information och resurser för att lämna underlag.

5.11.6 Kunskapsstöd till handläggare inom socialtjänsten

Region Kalmar län stödjer förslaget att ge Socialstyrelsen i uppdrag att ta fram stödmaterial för handläggare inom socialtjänsten. Genom att ge handläggare verktyg att uppmärksamma barnens behov kan bättre förutsättningar skapas för att barn som är anhöriga får det stöd och den hjälp de har behov av. I framtagandet är det viktigt att lyssna in det behov av stöd som handläggare inom socialtjänsten har, men även barnets behov för att säkerställa att det stöd som tas fram motsvarar behov som finns.

5.11.7 Praktiskt stöd för tillämpning av lagstiftningen om barn som anhöriga inom hälso- och sjukvården

Det är positivt med ett samlat nationellt stödmaterial för att främja en mer jämlik hälso- och sjukvård. Det är tidskrävande att ta fram material och hålla det uppdaterat för varje enskild region. Initiala kostnader för utbildning och nya arbetssätt kan vara betydande, men det är viktigt att beakta de långsiktiga vinsterna, såsom förbättrad vård och ökad jämlikhet.

I framtagandet av praktiskt stöd är det viktigt att kartlägga behov hos medarbetare i hälso- och sjukvården för att säkerställa att stödet blir behovsanpassat och relevant för medarbetarna i de olika verksamheterna. Även här viktigt att barn görs delaktiga i framtagandet av stödet, för att säkerställa att det stöd som tas fram motsvarar behov som finns. När det praktiska stödet finns tillgängligt behövs ett arbete i varje region för att integrera det med befintliga arbetssätt och rutiner i regionen samt utbildning, vilket innebär ökade kostnader och anpassningar i nuvarande arbetssätt vilket kan kräva omställning i verksamheterna.

5.11.8 Ökade kunskap om barn som anhöriga i skolan

Region Kalmar län stödjer utredningens förslag att ge Nationellt kompetenscentrum anhöriga i uppdrag att sprida kunskap om barn som anhöriga till medarbetare i skolan. Ökad kunskap kan hjälpa barn att få stöd tidigare, som konsekvens kan detta leda till ett ökat inflöde i regionens verksamheter, men har som potential att förebygga framtida ohälsa, förbättra både skolprestationer och hälsa för dessa barn.

Nationell anhöriglinje

6.6 En informationsportal för anhöriga bör inrättas

En nationell informationsportal bör inrättas där anhöriga enkelt kan få samlad information och vägledning. Eftersom 1177.se idag används som en samlad ingång för invånaren är det lämpligt att vidareutveckla denna tjänst för att behålla enkelheten med en samlad ingång för kvalitetssäkrad information som är tillgänglig dygnet runt.

Vidare är även 1177.se är även en kanal för kunskapsstyrningen, som främjar ett utvecklat och digitaliserat kunskapsstöd. Att använda 1177.se är resurseffektivt då varje region inte behöver uppdatera informationen. Det kan dock finnas undantag där det finns behov av att länka till ytterligare information efter lokala kontexter.

Det finns behov av att säkerställa en långsiktig plan för underhåll och uppdatering, ansvarig redaktör och så vidare. Även marknadsföring och spridning av informationsportalen behöver räknas in.

Det finns ett behov av att anpassa informationen så den passar olika målgrupper, inklusive barn, enligt principerna om inclusive design. Detta gör informationen mer tillgänglig och även begriplig för fler, i enlighet med barns rätt till information och delaktighet enligt barnkonventionen.

Ekonomiska konsekvenser och finansiering

Förslagen i utredningen, liksom föreslagna lagändringar, förväntas medföra ökade kostnader för regioner och kommuner. Det är dock svårt att förutse om de beräknade kostnaderna motsvarar de faktiska kostnaderna. Region Kalmar län förutsätter därför att finansieringsprincipen tillämpas och att staten ersätter dessa merkostnader.